

gyermekes iskoláztatása ellenőrizhető legyen. Hegyfokya Kabos, a plébános és tudós, 100 évvel ezelőtt, 1919-ben, 28 évi működés után Túrkevényt költözött az égi hazába. Hirtelen halála megdöbbenett mindenkit. A túrkevei református lelkész is sírva búcsúzott tőle. Hegyfokya Kabos lelképásztori munkájával és meteorológus mivoltával beírta nevét hívei szívébe és az eget kémlelő tudósok aranykönyvébe.

A rendszerváltozás idején a régi temetőből áthelyezték hamvait, s most a túrkevei plébániatemplom mellett nyugszik. Az emlékünnepeken csodálattal hallgattuk az akkortájt legnépszerűbb rádiós meteorológus, Bóna Márta kegyeletes szavait. Hegyfokya Kabosnak, az időjárásjelenségek európai kutatójának nevét – Jászjákóhalma és Túrkeve mellett – 1990 óta utcanév örökíti meg Kunszentmártonban. Halálá-

nak századik évfordulója arra kötelez bennünket, hogy a kunszentmártoni plébánia épületének falán aranybetűs márványtábla hirdesse emlékének, hogy Hegyfokya Kabos egykor nyolc éven át végezte városunkban kimagasló lelképásztori munkáját és híven teljesítette tudományos küldetését.

*Józsa László nyugalmazott tanár,
helytörténeti kutató*

Tótokról tótokról

Ha így halad, nem lesz könnyű helytörténésznek lenni! Gondolok itt a számomra megfoghatatlan „európai értékekre”. Hajdan, ha két falu legényei összeverekedtek, azt azért tették, mert „*az én falum a legjobb, a legszebb*”, tehát inspirálta őket, hogy úgy is legyen. Ma már nem lehet származása, bőrszíne, nemi hovatartozása, meg akármilyen másság miatt pl. viccelődni, mert jön az EU ilyen meg olyan cikkelye. De akkor mit gyűjtenek a jövő kutatói, eltűnnek a Grün és Kohn, a Zsiga meg a Gazsi, meg a János bácsi felmegy Pestre viccek? Csak élnek majd egymás mellett békében és elviselhetetlen szürkeségben. Remélem: nem élek addig, hogy ezt megérjem.

Gárdonyi állítólag visszavonta a Göre Gábor könyveket, hogy a parasztokat kicsúfolta benne. Öreg paraszt rokoni meg rongyosra olvasva adogatták egymásnak és ugyanúgy fütyültek a hivatalos értékelésre, mint mi ma arra, hogy milyen legyen az uborka szabályos görbülete és hasonló hülyeségekre.

Rajta hát, amíg lehet! Nagyanyám tisztában volt tót származásával, őseink valamikor 300 éve húzódtak le a Felvidékről. Volt is neki arany tartaléka a tótokra vonatkozó mondásokból, versekből. Ezekből nyújtok át egy csokrot, mert ugye egy tót -vagyis szlovák - csak csúfolódhat tán a másik tóton - vagyis szlovákon? És egyáltalán: biztos, hogy amit ma annak tartunk, az csúfolódás?

„*Adj a tótnak szállást, ő lesz a gazda!*” – nem tűnik hízelgőnek ez a mondás, de nem biztos, hogy előítélet. Lehet, hogy utóítélet. Az is eléggé ismert mondás, hogy „*Örült neki, mint ablakos tót a hanyatt esésnek.*” A tótok hajdan üveghutákban dolgoztak, aztán az üveglapokat egy fakeretbe helyezve felcsatolták a hátukra és jöttek le az Alföldre üvegezni. Az ötvenes években, gyerekkoromban

még a jászági tanyavilágba is eljutottak. El lehet képzelni, ha hanyatt esett és öszszetört az áru, az milyen élmény lehetett neki. „*Ráfanyalodott, mint tót a húgyos körtére.*” Vándorlása közben, ha nem volt más - elragcsálta az útszéli fákról lehullott, állatok által lepíplott gyümölcsöt is.

De versikét is mondott nagyanyám: „*A tót jányának nagy a csecse, azt se tudja hova tegye, ha felveti a vállára, leér a seggepartyára.*” Na, nehogy azt higgyük, hogy ez sértés! Emlékezzünk csak Rembrandt bögyös barokk nőire, vagy a régi magyar parasztideálra: „*Legyen az a jány csecses, faros, hogy tuggyon dógoznyi, meg potyogjonak belőle a gyerekek!*” Az olyan Tviggy-szerű lapos csajokat röhögték ki, mint ma is - akik harminc kilók nagykabáttal együtt és fogyókúráznak, mert szerintük el vannak hívva. Ezeket *deszkacsajoknak* csúfolták és azzal bosszantották őket, hogy elfelejtették felszögezni a csecsüket. Meglehetősen pajzán az a rigmus is, hogy: „*Tót asszonyának tót a lyánya, kacskaringós a...*” (Na mije? Mi is rímél a jányára?) Az eredeti feliratos butella megtekinthető a debreceni Déry Múzeum vitrinjében.

De tudományos igényű anekdota is maradt fenn a tótokról: Megkérdezték a tótot, hogy tud-e írni.

- Tudok hát! - aszongya.

A falra tót tizenegyet!

- Na, de mi is az a tót tizenegy?

- Hát az a bizonyos sárkányidom formájú, szépes kidolgozott ábra, melyet főleg az iskolások szoktak krétával a kerítésre felrajzolni a lányok iránti érdeklődésük bizonyítékaként.

Ennyit kompótként a farsangi időszakban, hiszen mikorra mindez megjelenik, már kopogtatni kezd a nagybőjt, amikor már nem illik pajzánkodni!

Durbints sógor

VERSELŐ JÁSZOK

A TISZA

Szökén kanyarog,
akár a jász lány hajfonata,
a nap barnította vállon,
úgy tekereg a Tisza
az alföldi síkon,
tanúként ezredéven át,
látva bánatot, örömet,
harcot és békés életet
a magyar tájon.

Szökén, mint a ringó búza,
ha szellő kócolja a táblát,
a Tisza békés vizén
tündérek táncolnak,
felverve kissé
az álmos lomhaságát.

Isten kegyeltje én,
hogy valóságban látom,
a békét sugalló szép folyót,
mint ring a nyárfák szegélyezte
Tisza ágon.
Szívembe zárva
enyém e drága kincs,
melytől szebb talán nincs
ezen a világon.

Magyar Ari